

Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

číslo 3/2014, ročník XI.

Inventura Pavla Charouska

Turnovský novinář a inventura jeho fotografií z Turnova za posledních 16 let na s. 2

Rozhovor s...

S kým jsme si povídali tento-krát zjistíte na s. 6

Posvícení u Dlasků

Pozvánka na posvícení na s. 5

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav i foto-zpomínky najdete na s. 8

V SRDCI HEDVÁBNÉ STEZKY – 1. MONGOLOVÉ

Ve čtvrtek 12. června jsme otevřeli výpravnou výstavu *V srdci Hedvábné stezky*.

Na výstavě jsou k vidění i prezentace archeologických expedic, které se problematice Hedvábné stezky věnovaly – archeologický výzkum měděného dolu s hornickým městem a budhistickými kláštéry významné lokality Mes Aynak v Afghánistánu a archeologicko-antropologická expedice do Mongolska v roce 1958 pod vedením PhDr. Lumíra Jisla, CSc. Jako lékař se tehdejší výpravy zúčastnil MUDr. Emanuel Vlček, světově uznávaný antropolog, který vedle analýz ojedinělých kosterních pozůstatků z archeologických výzkumů prováděl antropologický výzkum i na živé populaci nepočtenějších Mongolů národnosti Chalcha. Svě zážitky E. Vlček popsal v poutavém vyprávění v publikaci *Českoslovenští antropologové světové vědě* z roku 1970. Výzkum koster Mongolů byl pro antropologa takřka

PODĚL JIZERY ZA LIDOVÝMI STAVBAMI

Ve dnech 14. až 20. července se uskuteční *Dny lidové architektury Libereckého kraje*, jejichž hlavní doprovodný program proběhne o víkend 19. a 20. července. Byly iniciovány společností Foibos a připojila se k nim řada institucí v regionu. Společně pro vás připravili putování *Poděl Jizery za lidovými stavbami*. Na trasu se můžete vydat z Turnova přes Železný Brod do Semil, a to pěšky, na koloběžce, na kole, na lodi, nebo autem, a navštívit památky lidového stavitelství. K putování vás vybavíme pracovním listem, na kterém si můžete ověřit své znalosti o lidovém stavitelství. Zároveň si budete moci zakoupit i zcela novou brožuru o li-
Pokračování na s. 2

neřešitelný problém. Pravověrní budhisté totiž pohřbívali způsobem, díky kterému lidské tělo ve velmi krátké době zmizelo z povrchu zemského. Zemřelý byl totiž odvezen na příslušné místo v horách, nebo ve stepi, kde byl ponechán napospas hygienicko-zdravotnické policii, totiž orlosupům a posvátným psům – lidožroutům, kteří mohli zemřelému zajistit rychlejší rein-

karnaci. Podle sběru a zkoumání ojedinělých lidských kostí na těchto volných pohřebištích dospěl E. Vlček k závěru, že během jednoho roku zůstanou z člověka jen nepatrné zbytky, tedy pokud vůbec nějaké. O to zajímavější byl výzkum živé populace, který byl proveden na relativně reprezentativním vzorku několika stovek Mongolů od novorozenců až po

Pokračování na s. 2

KAREL VIK A TURNOVSKÉ DÍLO

Karel Vik byl vlastně jediným z turnovských výtvarníků meziválečné éry, kterému se podařilo zapsat se do povědomí široké české veřejnosti a překročit pomyslně hranici regionu, ba státu. Narodil se roku 1883 v Hořicích v Podkrkonoší a v Turnově se trvale usadil až po první světové válce, již pětatřicetiletý. Avšak teprve tady jeho grafika dozrála, pracovitý autor založil rodinu, postavil dům a dočkal se obecného uznání a významných veřejných zakázek. Za expresivní černobílý dřevoryt *Štítý Tater* (1922) byl přijat do prestižního pařížského Podzimního salónu, kde při své první účasti v roce

1925 vystavoval třeba s Kupkou nebo Modiglianím. Na výzvu T. F. Šimona se stal spoluzakladatelem *Sdružení českých umělců grafiků Hollar*, jeho barevnými
Pokračování na s. 4

V SRDCI HEDVÁBNÉ STEZKY

CHUŠ, CHUŠ!

Pokračování ze s. 1

starce. Zkoumal nejenom fyzický vzhled včetně tradičních antropometrických údajů, ale také odebíral vzorky vlasů a otisky prstů. E. Vlček vydělal čtyři základní typy v populaci Chalcha: 10 % paleosibiřských typů, 30 % klasických typů Chalcha Mongolů, 50 % univerzálního mongolského typu a 10–15 % tzv. indiánských

typů. Právě tento poslední vydělený typ kladně odpověděl na hypotézu antropologa Aleše Hrdličky o asijském původu amerických Indiánů, kterou zveřejnil již v roce 1912. K obydlí Ameriky touto populací došlo v dobách ledových závěru starší doby kamenné, kdy byly Asie a severoamerický kontinent díky nízké hladině oceánu spojeny pevninským šelfem. Rysy tohoto indiánského typu se podařilo prokázat i na několika nalezených lebkách z volných pohřebišť.

Exponáty do části výstavy věnované expedice do Mongolska byly zapůjčeny ze sbírek Antropologického oddělení Přírodovědeckého muzea a Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur – Národního muzea v Praze. Na přípravě výstavy se podílel tým odborníků pod vedením kurátorky sbírky PhDr. Dagmar Pospíšilové, CSc. a PhDr. Terezy Hejzlarové (FF UK Praha).

Jan Prostředník

Chcete si vyzkoušet, jak vypadá všední den v mongolské rodině? Chcete zjistit, co znamená slovo Chuš a proč umí každý Mongol od malička jezdit na koni? Přihlaste se na animaci k výstavě *V srdci hedvábné stezky!*

Animace *Chuš, chuš!* je zážitkový program vhodný pro všechny věkové skupiny, které si rády hrají – od rodin s dětmi až po zkušené dospěláky. Animace vám představí Mongolsko očima lidí, kteří většinu života tráví putováním v otevřené krajině, umí snášet extrémní teplotní rozdíly a dokáží hospodařit se vším, co jim poskytují jejich stáda ovcí, koní, koz, jaků a velbloudů. Cesta za kulturou, kde muži pletou se 4 jehlicemi a ženy staví jurty, vás jistě obohatí a rozšíří vám nejen pohled na životní styl, ale i úsměv na tváři.

Animace proběhnou od září do listopadu tohoto roku. Bližší informace a objednávky najdete na webu muzea.

Jana Válková Střílková

INVENTURA PAVLA CHAROUSKA 1998–2014

V roce 1998 se uskutečnilo zatím poslední větší výstavní ohlédnutí za prací turnovského fotografa a novináře Pavla Charouska (*1964). Tehdy šlo o seriál výstav v Turnově, Jičíně, v Sobotce na Humprechtu a na Věžickém rybníku zejména v souvislosti s představením dokumentárního projektu *Češi Českého ráje*.

S druhou „inventurou“ autor přichází až nyní, kdy představí kolekci černobílých dokumentárních fotografií v Kamenářském domě. „*Je dobré se na chvíli za svoji práci ohlédnout a zastavit se, dřív jsem nějak neměl čas a půlstoletí života je vhodnou příležitostí, kdy ten čas najít,*“ glosuje autor. I nadále s fotoaparátem dokumentuje lidi, významné akce i všední dny regionu Českého ráje. „*Pravdou je, že od roku 1998 jsem kus cesty ušel od novinářské práce pro jiné vydavatele k vlastnímu projektu, pocit být u všeho důležitého a prchavé okamžiky zaznamenat ale zůstávají. Archiv se rozrostl o další tisíce záběrů, které posilují zásadní oblasti naší současnosti, možná je to až trochu posedlost, která mě žene k dalším setkáním s neznámými, a do dalších témat, která jsem ještě nefotil. Stále doufám, že z mých fotografií je pořád vidět, že tuhle práci dělám rád stejně, jako mám rád ono setkávání s lidmi.*“

Pavel Charousek mj. působí od roku 2000 jako tvůrce turnovské městské fotokroniky, několik let zpracovával i její textovou část. Práce kronikářů si velmi váží a považuje ji za důležitou, a to právě v našem multimediálním světě, kdy se zdá, že informací je víc než dost. „*Až se z naší překotné doby bude chtít někdo něco za třicet či padesát let dozvědět, nebude procházet miliony odkazů na internetu, ale bude potřebovat hodnotěrný a čtivý přehled toho zásadního. A to právě může poskytnout městská kronika a je jedno, jestli je psána ručně nebo vytvářena pomocí moderních technologií. Základní sdělení zůstává.*“

Slavnostní setkání s autorem proběhne 18. září.

JEDEN DEN V TURNOVĚ

V souvislosti s výstavou vznikne fotografický dokument, na kterém se budou podílet vybrané děti a studenti z turnovských škol. V jednom zářijovém dni budou všichni najednou fotografovati život ve městě. Někdo se zaměří na dopravu, jiný třeba na úřady, další na zdravotnictví, sport, nákupy, všední ruch v ulicích... Výsledný soubor bude zajímavou výpovědí o tom, jak naši současnost vidí náctiletí. Soubor bude mj. součástí fotokroniky města za rok 2014. -ak-

Podél Jizery ...

Pokračování ze s. 1

dovém stavitelství Libereckého kraje, kterou připravuje nakladatelství Foibos ve spolupráci s pracovníky Národního památkového ústavu v Liberci, Krajským úřadem v Liberci a naším muzeem. A co bude k vidění?

Turnov: muzeum a jeho národopisná expozice a Kamenářský dům

Dolánky u Turnova: Dlaskův statek a Rakoušův sroubek s komentovanou prohlídkou. V neděli 20. července s předváděním řemesel (tesání kmene, soustružení a obrábění dřeva) a loutkovým představením

Dolní Zbirohy: řada roubených usedlostí u silnice

Malá Skála: Boučkův statek s galerií a stylovou hospodou, běžně nepřístupný Vacardův mlýn
Železný Brod: roubená usedlost Bělíště s národopisnou expozicí, dřevěná zvonice u kostela sv. Jakuba Většího a památková rezervace Trávníky.

Semily: Jílovecké chaloupky – soubor roubených chalup s expozicí pilníkářství

Záměrem pořadatelů je přimět širokou veřejnost k hlubšímu poznání a pochopení hodnot a významu lidového stavitelství a posílení vědomí odpovědnosti za jeho uchování. Cílem je ukázat lidovou stavební tvorbu ve všech jejích různorodých a proměnlivých projevech a souvislostech, jako otisk života našich předků ve vesnických sídlech i kulturní krajině, a upozornit na vážné ohrožení a možnost nevratné ztráty tohoto jedinečného fenoménu, jehož architektonická, urbanistická, historická, estetická a kulturně společenská hodnota je unikátní.

Vladimíra Jakoubčová

ČLOVĚK MUZEJNÍ

Jako bývalá účastnice výtvarného Salonu (výtvarné kurzy pro veřejnost) jsem měla možnost nenápadně nakouknout do zákulisí pracovníků muzea. Později se mi poštěstilo stát se tak trochu i nepatrnou součástíku týmu – stala jsem se průvodkyní v Kamenářském domě a zjistila, že když někomu řeknete, že pracujete v muzeu, obvykle odpoví něco ve smyslu: „To bych bral taky, to není práce, ale zašívána. Sedět si pěkně v teple a čekat, až někdo přijde...“

Tak to ale není, pracovníci muzea obětují své práci čas a energii bez ohledu na soukromí a vlastní pohodlí. Už poněkolkáté jsem to sledovala při přípravě výstavy *V srdci hedvábné stezky*. Kdo by byl ochoten v zimě a lijáku jet do ZOO a sbírat pytle zmoklé a špinavé velbloudí srsti a velbloudí bobky a pak je před domem sušit? Kdo by sháněl koňské žíně po všech svých kamarádech, místo aby si s nimi sedl ke skleničce? Kdo by se dobrovolně ve vedru dřel s kolečky naloženými kamením na stavbu mohyly? Nebo s kbelíky plnými písku a pak si rozdíral do krve bříška prstů psaním nápisů? Kdo by se řezal s pruty a pracně se s nimi loupal? A to všechno „jen“ pro zajištění co nejvěrohodnější a neautentičtější náplně výstavy. Kdo jiný by zabíjel vlastní ovci pro získání kůstek k animaci pro mongolské děti a celý víkend mořil rodinu nesnesitelným zápachem připomínajícím vaření mýdla ve středověku? Kdo by se po večerech ve svém volném čase zabýval vytvářením fantaskních kostýmů a pak se pitvořil bez ohledu na počasí a vlastní starosti pro pobavení obecenstva? Kdo by vymetal bazaru a starozitnosti a sháněl předměty související s každou jedinečnou výstavou muzea? Každý muzejník dává do své práce kus sebe, velké nadšení, elán, fyzické i psychické úsilí, a to vše při nejistotě úspěchu. A nemohlo mě nenapadnout, kolik návštěvníků muzejních akcí je schopno si to uvědomit a docenit a kdo by vyměnil toto pábení za pohodlí svého vyhrátého obýváku?

Ludmila Pleštilová

PRÁZDNINOVÉ VÍKENDY

LOUTKÁŘI DĚTEM NA DLASKOVĚ STATKU

Tak jako v minulém roce se na Dlaskově statku i letos každou prázdninovou neděli setkáte s loutkovým divadlem. Program *Loutkáři dětem na Dlaskově statku* připravuje Petr Záruba z domovského souboru *Na Židli* a k představením zve spřátelené loutkářské soubory z regionu.

Přiveďte své děti, vezměte babičky a dědečky, donuďte pubertácké sourozence a užijte si pohádku v pohádkovém prostředí Dlaskova statku. Představení se uskuteční v daných dnech vždy v 11., ve 13. a v 15. hodin. Změna programu je vyhrazena, sledujte webové stránky muzea. Vstupné 25 a 30 Kč:

6. 7. *O komínku Josifkovi (Divadýlko Matýsek Nový Bor)*

13. 7. *O slepičce kropenaté (LS Na Židli Turnov)*

20. 7. *Šípková Růženka (Štěpánovo kouzelné divadlo Klášter)*

27. 7. *Jak se Honza učil bát (LS BOŽI Jaroměř)*

3. 8. *Kocour v botách (LS Maminy Jaroměř)*

10. 8. *Červená Karkulka (LS Na Židli Turnov)*

17. 8. *Na řadě je šípková (LS Čmukaři Turnov)*

24. 8. *O kohoutkovi a slepičce (Jakodivadlo Stružinec)*

31. 8. *Tři prasátka a vlk (LS Na Židli Turnov)*

ŘEMESLNÉ SOBOTY V KAMENÁŘSKÉM DOMĚ

Na celé prázdniny jsme pro vás připravili řemeslné dílny, které se budou konat vždy v sobotu od 10 do 17 hodin. Každou dílnu povede jiný řemeslník/lektor, který vás naučí různé šperkařské techniky.

5. 7. *Řezání a broušení drahých kamenů (brusiči Petr Štastný a Tomáš Štefánek), vstupné: 20–40,- Kč (dle velikosti minerálu)*

12. 7. *Smaltovaný šperk – výroba šperku netradiční metodou (zlatnice Marta Švajdová), vstupné: 60,- Kč*

19. 7. *Granátové srdce – šperkařská dílna (výtvarnice Jana Válková Střílková), vstupné: 40,- Kč*

26. 7. *Skleněná bižuterie z vinutých perli – šperkařská dílna (šperkařka Alena Kortanová), vstupné: dle vybraných komponentů (cca 40–60,- Kč)*

2. 8. *Sklářská dílna – výroba skleněné květiny (sklářka Kamila Parsi Žďárská), vstupné: 80,- Kč*

9. 8. *Grafický tisk pohlednice – řemeslně-výtvarná dílna (výtvarnice Jana Válková Střílková), vstupné: 40,- Kč*

16. 8. *Měděný šperk – šperkařská dílna (lektorka Šárka Eršilová), vstupné: 40,- Kč*

23. 8. *Drátěnická dílna – drátování kamene (drátěnice Lada Borecká), vstupné: 40,- Kč*

30. 8. *Skleněná bižuterie z vinutých perli – šperkařská dílna (šperkařka Alena Kortanová), vstupné: dle vybraných komponentů (cca 40–60,- Kč)*

VÝTVARNÝ SALON IV

Letošní Výtvarný Salon, nazvaný *Z Turnova do Asie*, vytvoří paralelu k muzejním výstavám *Karel Vik a Turnovské dílo a V srdci Hedvábné stezky*. Jednotlivé lekce budou probíhat od září do listopadu.

Představitel Turnovského díla Karel Vik je jedním z nejvýznamnějších autorů, který svou bravurně zvládnutou technikou kresby a grafiky inspiruje současníky dodnes. Výtvarné techniky Vikova díla, především grafické, budou hlavní náplní Salonu.

Hedvábná stezka je naproti tomu fenomén celosvětový, který se zařadil do historie lidstva a společnosti jako takové. Transport hedvábí znamenal první kontakty s asijským kontinentem, přinesl nové postupy výroby a precizně zvládnuté rukodělné techniky. Předměty denní potřeby dokládají zručnost a krásu vzdálených zemí Orientu a Asie. Nejvýraznější postavení na Hedvábné stezce mělo Mongolsko. I na specifika mongolského životního stylu a výrobních technik se zaměří letošní podzimní Výtvarný Salon.

Informační schůzka k Salonu IV proběhne v úterý 2. 9. 2014 v 16.00 v Kamenářském domě. Pro další informace a přihlášení do Výtvarného Salonu kontaktujte Janu Válkovou Střílkovou. Těšíme se na vás!

Kontakt: strilkova@muzeum-turnov.cz, tel. 775 578 220

Archeologické oddělení
v roce 2013

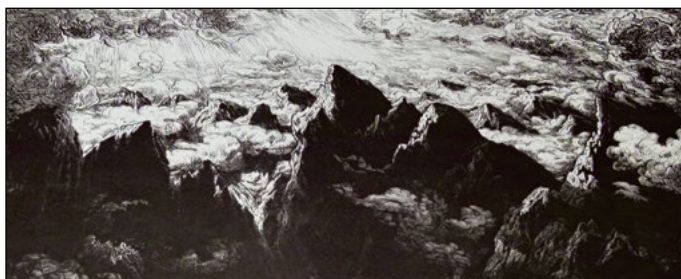
Jak se ukázalo při zpracování závěrečných zpráv o činnosti muzea v roce 2013, naši archeologové zajistili v roce 2013 rekordní množství záchraných archeologických výzkumů a dohledů při stavbách – jejich počet dosáhl čísla 335. Dále připravili 173 vyjádření ke stavebním a jiným činnostem, při kterých by mohlo dojít k narušení historických terénů, sepsali 8 komplexních náleзовých zpráv z archeologických výzkumů o celkovém počtu 6269 stran a publikovali 26 odborných a popularizačních příspěvků. A podíleli se na sepsání 3 knih. -jp-

KAREL VIK A TURNOVSKÉ DÍLO

Pokračování ze s. 1
 dřevoryty vyzdobené knihy, tištěné v turnovské Müllerově tiskárně, posunuly vnímání knižní ilustrace a posílily zájem o krásnou českou knihu. Vikovy zájmy a aktivity na poli kultury však byly ještě širší. Zajímala ho literatura a zvláště miloval hudbu. Ve své knize *Mateřídouška* (1941) vzpomíná, jak za pobytu v Návárově hrával na klavír Dvořáka a Griega, křídlo nechybělo ani v jeho turnovském ateliéru. Rád také spolupracoval s loutkáři, pro které maloval kulisy, dokonce je proto někdy v literatuře označován za scénografa (*více v příštím čísle*). Byl zakládajícím členem *Turnovského díla* a stal se jeho nejvýraznější osobností, do Turnova za ním směřovaly stovky dopisů i návštěv. Proto jsme výstavu plánovanou k padesátému výročí Vikova úmrtí koncipovali tak, abychom Vika připomněli nejen jako grafika a malíře, ale zasadili do širšího kulturního kontextu Turnova a regionu. Předpokládali jsme s kolegy, že zhruba polovina výstavy připadne právě na jeho přátele výtvarníky z Turnovského díla, kteří sou-

Malá Skála Karla Vika na malbě a následně v dřevorezu na plakátě a Štítý Tater, které mu vynesly pozvánku do pařížského Salonu (výřez).

časně s ním spoluvytvářeli zdejší umělecký život. Mezi dvaatřiceti členy, které zaznamenává poválečný seznam, jsou například Karel Kinský, Josef Durych, Antonín Karč, Karel Tuček, Josef Bezemek, Viktor Vorlíček, Božetěch Medek, Vladimír Linka, takže přehlídka

jejich prací by mohla být pestrá, od malby, soch a grafiky až ke sklu a rytinám v drahokamech... Avšak s tím, jak Vikova vnučka Ing. Milena Jeřábková postupně třídí dědovu uměleckou pozůstatost a korespondenci, dospíváme k závěru, že dosud nezveřejněné,

nebo málo známé výsledky Vikovy tvorby, zvláště jeho pozdní malířské a kreslířské práce, si zaslouží zvláštní pozornost. Poněkud totiž mění stereotypní vnímání osobnosti Karla Vika, kterého zvláště od jeho knižně publikovaných cyklů barevných dřevorytů *Praha* (1928) a *Český ráj* (1930) řadí česká uměnověda jednoznačně mezi grafiky. Přitom se ale zapomíná, že Vik Hlávkovo stipendium, jež mu po absoltoriu na akademii umožnilo navštívit Itálii a Balkán, obdržel právě za malbu. Ostatně jeho dvojportrét neznámého starého muže s dívkou, datovaný 1909, přímo navazuje na české impresionisty, například Ludvíka Kubu. Vikova tvorba, ale i dokumenty a korespondence tak na podzimní výstavě v říjnu a listopadu zaujmou poněkud větší plochu, než jsme původně plánovali, ale za plnější výpověď o Karlu Vikovi to bezpochyby stojí. Stále však zůstává naší ambicí zasadit současně Vikovu osobnost a práci do dobových výtvarných souvislostí. Ukázek z tvorby dalších členů Turnovského díla se tak návštěvník jistě dočká.

Miroslav Cogan

JAK SE VČELAŘÍ NA TURNOVSKU

Pravidelný čtenář snad promíne, že se na stránkách našeho Čtvrtletníku opět vracíme k tématu včelařství. V loňském roce se muzeum vedle realizace výstavy *Chvála píli včel* a jejích doprovodných programů zabývalo také výzkumem tradic i současného obrazu včelařství na Turnovsku, který přinesl cenná zjištění. Výzkum obsáhl území turnovského

včelařského spolku před reorganizací samosprávy v roce 1960, takže zahrnul dnešní základní organizace Českého svazu včelařů Turnov, Malá Skála a Sychrov, částečně se pak dotkl také ZO ČSV Železný Brod a Rovensko pod Troskami – prostřednictvím rozeslaných dotazníků bylo osloveno všech zde organizovaných 207 členů. Vybraní včelaři pak byli navštíveni za účelem fotodokumentace, v řadě případů se totiž objevily zajímavé pomůcky či vybavení zděděné po předcích, anebo ještě častěji vyrobené na míru samotnými včelaři-kutily (podomácku zhotovené úly, medomety, přístro-

je na zatavování mezistěn, úlova výsuvná zařízení atd.). Výzkum mj. ukázal, že včelařské tradice na Turnovsku znamenají v současné době spíše předávání pomyslného včelařského žezla v rámci rodiny (u poloviny dotázaných) a délku provozování této činnosti (67 % dotázaných včelařů 15 a více let) než dodržování historických postupů a používání archaických pomůcek. Průměrná délka včelaření je na Turnovsku 27,3 let a nejdéle včelařící člen provozuje svůj chov dokonce 63 let! Více než polovina zdejších včelařů už přešla na včelaření v moderních nástavkových úlech, zhruba třetina pak

chová svá včelstva v úlech typu „budečák“, ojediněle se objevují další varianty (čechoslovák, moravský universál, tachovák...). Na jednoho včelaře připadá průměrně 8 včelstev, nejvýznamnější „velkovčelař“ pečuje dokonce o desetinásobek! Průměrný výnos medu činí ročně 13,7 kg na včelstvo, 65 % včelařů prodává nadbytky medu dalším zájemcům. Zpracování ostatních včelích produktů (vosk, propolis, mateří kašička, včelí jed) se věnuje 68 % dotázaných, nejčastěji je zpracováván propolis (léčivá tinktura či mast k léčení zánětů, kožních a slizničních potíží, k desinfekci i povrchové úpravě dřeva). Dobrou zprávou pro včelařství v regionu je skutečnost, že v posledních letech se daří postupně omlazovat a zároveň i mírně rozšiřovat členskou základnu místních včelařských organizací. Lenka Laurynová

ZPRÁVA Z TAVÍCÍHO TYGLÍKU

Od 7. do 11. května proběhla ve španělské Valencii hlavní část programu mezinárodního setkání šperkařů *Melting Pot 2014* pořádaného zdejší Vysokou školou výtvarných umění a designu (EASD). Jeho název (tavící tyglík) už dopředu napovídá, že se tu smísí a staví nejrůznější přísady z evropské šperkařské dílny, a skutečnost tomu odpovídala. Během pěti dní tu bylo zahájeno 34 výstav, naštěstí všechny v historickém jádru města blízko sebe. Ty nejdůležitější zůstaly ve třetím největším městě Španělska otevřeny i po skončení setkání. Díky záštitě a finanční podpoře hejtmana Libereckého kraje byla mezi nimi také výstava *Rajské ovoce (Fruits of Paradise)*, která ve výběru 86 prací shrnula třicet let trvání turnovských šperkařských symposií. Do prvního června ji mohli obdivovat nejen zúčastnění šperkaři, ale také návštěvníci Národního muzea keramiky a umění. Byla totiž umístěna právě tady, v moderních výstavních sálech zbudovaných v přízemí krásného rokokového paláce markýzů

de Dos Aquas. Výstava *Fruits of Paradise* sestávala ze dvou částí – prací, které vznikly přímo v Turnově, a těch, které vznikly na tzv. travelling symposiích, která Muzeum Českého ráje spolupřádá v zahraničí. Obě části charakterizovaly také koláže z fotografií přibližujících místa konání a atmosféru jednotlivých akcí, kromě Turnova a Českého ráje například také z Lisabonu, Menorky, Bratislavy nebo Tarragony. V menším vedlejším výstavním prostoru doprovázela naši výstavu přehlídka nejnovějších prací respektovaného rakouského umělce Petera Skubice a pozoruhodný projekt *Ztvrdlé slzy (Hardened Tears)* belgického galeristy Wima Wandekerckhove, který tu vystavil jantarové šperky od devatenácti významných evropských autorů, mimo jiné i našeho Pavla Opočenského. O Turnově se ale kromě výstavy také hovořilo, a to v rámci cyklu přednášek, který jsme zahájili za velké pozornosti hostů i studentů hostitelské vysoké školy. Ta kromě organizace celého podniku přispěla i nejroz-

sáhlejší expozicí z obdivuhodné série výstav nazvanou *Vztahy (Aproximaciones)*. Byla to přehlídka studentských prací zaslaných dvanácti vysokými školami, s nimiž ta valencijská spolupracuje v rámci evropského vzdělávacího a výměnného programu Erasmus. Bylo mezi nimi například turecké Maden Studio Estambul nebo bratislavská VŠVU, z českých však žádná, překvapivě chyběla i většina německých škol, jako nám dobře známá Fachhochschule z Idar-Obersteinu. Z individuálních výstav pak zasluhuje zmínku především *Morbid Moves*, kolekce monumentálních šperků z černě patinovaného dřeva, kterými se v Centru del Carmen prezentoval Mexičan Jorge Manilla. Je třetí generací z rodiny mexických zlatníků a stříbrníků a již léta žije a vyučuje v belgických Antverpách. Pod dojmem z vyzrálých působivých prací jsem jej na místě pozval k některému z příštích symposií do Turnova a těším se na to, jak se vypořádá s duchem Turnova a možností pracovat s kameny.

Miroslav Cogan

SVATOVÁCLAVSKÉ POSVÍCENÍ NA STATKU

27. září 2014 proběhne na Dlaskové statku v Dolánkách tradiční pořad, připomínající ukončení letní sklizně. Ve vesnickém prostředí bylo Posvícení nejvíce očekávaným letním svátkem. Vzhledem

k tomu, že se oslavovalo ukončení polních prací, byl to jeden z nejoblíbenějších svátků venkovanů. Dříve se slavilo téměř v každé farnosti. Lidé chodili do okolních obcí, aby navštívili své příbuzné a přátele, nebo aby něco utržili za prodej přebyteků úrody či podomácku vyráběného zboží. Posvícení je spojeno i s dobrým jídlem. Třebaže lidé na vsi museli jíst po většinu roku velmi prostě, posvícení bylo výjimkou. I ti nejhudší si na posvícení opatřili kousek masa, napekli koláče a buchtu. Nejvýznamnější posvícenskou událostí byla muzika. Tanečnice obdarovávaly dívky vlastnoručně upečeným posvícenským pečivem tzv. hnětýnkami.

Chcete-li si připomenout, jak vypadalo tradiční posvícení v minulosti, přijďte na Dlaskův statek. Program začíná v 9 hodin a uvidíte v něm vystoupení folklórních souborů, divadelní představení, dechovku a další. Program doplní představení nositelů titulu *Mistr rukodělné výroby*, tvůrčí dílny a řemeslnický trh.

Vladimíra Jakoubčová

MARTA ŠVAJDOVÁ
autorský šperk a zakázková výroba

tel. 604 653 668
www.fler.cz/m-r-t
martasvajdova@atlas.cz
Muzeum Českého ráje v Turnově

Aleš Bartoš

tel. 603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
zakázková výroba šperků
Muzeum Českého ráje Turnov

ROZHOVOR S... LENKOU LAURYNNOVOU

V minulém čísle jsme vám slíbili rozhovor s naší kolegyní Lenkou Laurynovou (dříve Tvrzníkovou), která nás na pár let opouští, aby se mohla věnovat svým novým rodičovským povinnostem. Lenka si na nás udělala čas, i když už je pár týdnů doma, a tak si můžete přečíst, čemu se v muzeu věnovala a jaké má plány, až se k nám zase vrátí.

Mohla bys nám představit svou muzejní práci?

Do muzea jsem v létě 2010 nastoupila na pozici dokumentátora etnografie, pod čímž si málokdo mimomuzejní dokáže představit něco konkrétnějšího. Její náplň by se dala ve zkratce vtělit do sousloví „pravá ruka paní ředitelky v oblasti lidové kultury“, naše muzeum totiž z pověření Ministerstva kultury plní roli jakéhosi pečovatele o dokumentaci a podporu tradiční lidové kultury v celém Libereckém kraji. Vedle úkolů spojených s touto úlohou muzea (dokumentace a ochrana vybraných projevů tradiční lidové kultury, např. kolední občůzky, oceňování výjimečných řemeslníků, podchycování mizejících lidových tradic a jejich oživování) jsem se podílela také na přípravě několika výstav a dalších programů (např. Festival romské kultury), část mé práce spočívala také v péči o sbírkový fond muzea (evidence nových přírůstků do sbírek, zpřístupnění vybraných úseků sbírek badatelům).

Vystudovala jsi jiný obor, než kterému ses v muzeu věnovala. Čím si tě etnografická témata získala? Našla jsi nějaké, které tě „chytlo“?

Jako vystudovanou historičku umění mě na etnografii přitahuje užší sepjetí s reálným, každodenním životem, od něhož se vysoké umění a kunsthistorie jako taková (zejména na té akademické úrovni, s níž jsem do té doby byla výhradně v kontaktu) obvykle až trochu povýšeně izoluje, ačkoli vzájemná interakce napříč dějinami je nepopíratelná. Opravdovost, poctivost, vroucnost a intenzita prožitku spojená někdy s půvabnou naivitou projevu jsou znaky, kterými mě lidová kultura přitahuje. Z tohoto úhlu pohledu a jistě i díky vztahu s tzv. vysokým uměním, které je mou hlavní specializací, mě zajímá téma lidové zbožnosti a jejích hmotných projevů, proto jsem velmi ráda, že jsem měla možnost podílet se na výzkumu lidové plastiky, realizovaném kolegou Mirkem Coganem, a ráda bych se k tomuto tématu v budoucnu vrátila.

A je nějaké uměleckohistorické téma, které bys ráda zpracovala v budoucnu?

Vedle zmíněného studia regionálních projevů lidové zbožnosti v oblasti hmotných památek mám v hledáčku i ta ryze uměleckohistorická témata, např. bych se ráda věnovala turnovským architektonickým památkám a pokusila se připravit jakousi prohlídkovou trasu po zajímavých stavbách měs-

ta vzniklých v průběhu 20. století, jde ale zatím o pouhou prvotní ideu, jejíž životaschopnou realizaci by bylo třeba teprve pečlivě promyslet a prověřit.

Jak by podle tebe mohlo a mělo vypadat muzeum za deset let?

Budu opakovat slova kolegyně Terezy z minulého čísla, také jsem přesvědčená, že trend dobře fungující muzejní pedagogiky a vědomostí získaných v muzejních institucích zážitkovou formou je nezvratný. Lidé se chtějí v první řadě bavit a my jako zaměstnanci muzeí musíme najít cestu, jak nabídnout poučení v zábavném balení a přitom se nepodbízet. Myslím, že návštěvník bude chtít stejně jako dnes „být vtažen“, fixovat si nové poznatky prostřednictvím zážitků, které mu nemohou nabídnout konkurenční formy trávení volného času. Je tedy třeba pracovat intenzivněji s jedinečnými sbírkovými předměty, s nimiž bude moci návštěvník díky interaktivním expozicím, muzejně-pedagogickým programům či jiným prostředkům vstoupit do co nejužšího kontaktu a odnést si tak co nejsilnější zážitek. Muzea budoucnosti by podle mě měla být maximálně „user friendly“, co nejvíce se orientovat na potřeby a přání návštěvníků, což neznamená jen muzejní kavárny či co nejširší online návštěvnický servis, ale např. možnost uspokojit různé typy návštěvníků prostřednictvím nabídky různých úrovní hloubky informací, za nimiž jednotlivé skupiny do takových institucí přicházejí.

Co ti téměř čtyři roky v muzeu daly a co ti naopak vzaly?

Vezmu-li to od konce, přišla jsem v první řadě o iluzi, že naše práce je společensky ceněná a vnímaná jako nezbytná při udržování jisté úrovně kultivovanosti národa a výchově nových generací kriticky myslících občanů s potřebným základním rozhledem. Ale zároveň neztrácím naději, že se tuto zbožnou vizi pracovníků v kultuře může podařit další intenzivní a vytrvalou práci v budoucnu naplnit.

Mám poslední, trochu pořouchlou otázku. Už se ti po muzeu stýská?

Musím přiznat, že práce jako taková mi ještě výrazně chybět nezačala, těch pár týdnů totiž zatím vnímám spíš jako delší dovolenou, ale stýská se mi po skvělém kolektivu, který jsem byla zvyklá vídat každý den a ve kterém jsem se cítila dobře. Myšlenky na práci teď plně zastihuje příprava na novou životní roli, ale v skrytu duše vím, že bych se k tak zajímavé a hezké práci moc ráda v budoucnu vrátila, pokud to okolnosti dovolí.

Lence děkuji za rozhovor a jménem všech kolegů přeji, aby si mateřskou dovolenou hezky užila.

Pro tentokrát jsme vyčerpali odcházející kolegy a nadále je budeme vybírat spravedlivě podle abecedy. Příště si popovídáme s Marcelou Beranovou, která u nás organizuje téměř všechny kulturní programy.

Alžběta Kulíšková

DRINGS

poradenství * software * hardware

Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách www.drings.cz

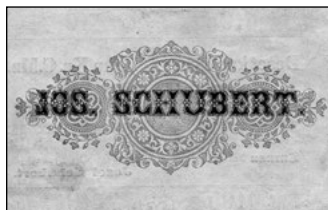
BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

Studentská 1727, Turnov • tel./fax: 481 321 180, 602 364 436
www.baryturnov.cz • email: info@baryturnov.cz

ZE SBÍREK MUZEA – TURNOVSKÉ NOUZOVÉ BANKOVKY

V muzejních sbírkách se nachází také část s názvem numizmatická. Ta se dělí na několik podskupin, z nichž jedna jsou papírová platidla. Těch v současné době evidujeme 1733 kusů. Přestože se to na první pohled nezdá, tak také v numizmatické části muzejních sbírek je možné najít čistě regionální záležitosti. Jde o zvláštní skupinu tzv. nouzových poukázek, které se vydávaly především v letech 1848–1849. Jednalo se o neoficiální papírová platidla vydávaná především zámožnějšími obchodníky při nedostatku drobných kovových peněz – jednoduše nebylo co vracet na větší bankovky, a tak obchodníci vydávali své vlastní (jen v Boleslavském kraji to bylo 85 vydavatelů). V Turnově víme o sedmi vydavatelích, v muzejních sbírkách máme poukázky od dvojice obchodníků

Freunda a Schillera, kteří se spojili a vydali je 15. října 1848, a dále od Josefa Schuberta, který je vydal až 15. dubna 1849.

Tento obchodník s drahými kameny vydal poukázky se svým jménem až na samém konci éry nouzovek. Už 23. dubna 1849 bylo totiž nařízeno všechny soukromé poukázky nejpozději do 31. května 1849 vyměnit za zákonné rakouské peníze. Některé z nich zůstaly v užívání i řadu dalších let, často si je rodiny schovaly na památku a odtud se později mohly dostat do

muzeí, jako v našem případě. My máme k dispozici devět kousků Schubertových nouzových poukázek a všechny v hodnotě deset krejcarů, liší se pouze barevně: česko-německý černý text na růžovém nebo žlutém papíru s modrým nebo zeleným podtiskem. Na fotografii vidíme rub a líc nouzovky na růžovém papíru s modrým dvouřádkovým podtiskem ve znění J. SCHUBERT | TURNAU. Poukázka byla vytištěna u Ph. Jeřábka v Liberci a má rozměr 15,3 x 7,2 cm. Každá poukázka má uprostřed volné místo na doplnění řadového čísla, ovšem ani v jednom případě není vyplněno. Z badatelského pohledu nám tak chybí základní indicie ke zjištění alespoň minimálního počtu Schubertem vydaných poukázek.

David Marek

STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

Ve středu 1. července roku 1914 zemřel na Hrubé Skále ve věku 69 let pan Karel Řezníček, emeritní sládek a majitel realit. Byl to vážný občan, který v letech 1892–93 absolvoval cestu kolem světa se známým cestovatelem a spisovatelem Josefem Kořenským, kterou završil cyklem přednášek v našem regionu. Na Hrubé Skále postavil honosnou vilu ve staročeském slohu, která je dnes v majetku obce a sídlí v ní Obecní úřad. Pohřeb Karla Řezníčka se konal 3. července a pochován byl na hruboskalském hřbitově. * Den na to, 4. července, zemřel po delší nemoci ve věku 58 let bratranec Karla Řezníčka akademický malíř Jan Proušek. Rodák ze Svijan-Podolí, který se po cestách Bavorskem, Bádenskem a po Tyrolích usadil v Turnově a v atmosféře národopisných výstav se věnoval především dokumentaci lidové architektury. Byl velmi aktivní také v prosazování turistických zájmů našeho regionu a Český ráj se i díky němu dostal do povědomí řady výletníků. Účastnil se zakládání turnovského muzea a zasloužil se o vybudování České chalupy na Zemské jubilejní výstavě roku 1891. (viz Muzejní čtvrtletník 1/2014) * Lidé ve městě začínali v létě 1914

Vojáci dočasně ubytovaní v turnovské realce, fotografie z 8. 9. 1914

na vlastní kůži pocítovat právě zahájenou válku. V Turnově, jakožto frontovým shromaždišti, se zvýšil počet vojáků. Rostl počet vyhlásek, příkazů a upozornění vydávaných turnovským Okresním výborem. Platila nová nařízení ohledně hygieny ve městě a zejména čistoty studní, které měly být řádně prohlédnuty a vyčištěny. U obecních studní bylo napříště zakázáno mýt nádobí, prát prádlo a napájet zde dobytek. Z hlediska čistoty města bylo zakázáno vylévat splašky a vysypávat odpadky z domácností do silničních příkopů. To, že musela být vydávána nařízení tohoto

charakteru, jen ukazuje obvyklou praxi řady domácností. V platnost vstoupila celá řada dalších opatření, která měla předcházet epidemickým chorobám ve válečném období. * 20. srpna roku 1914 zemřel papež Pius X. V posledních dnech vynakládal všechny své síly na to, aby zabránil vypuknutí války, která mu prý „zasadila smrtelnou ránu“. * Na konci srpna přijeli do Turnova, kde se nacházela rezervní vojenská nemocnice, první ranění vojáci. Z vlakového nádraží byli do nemocnice přepraveni řadou povozů a dvěma automobily. Pak už do turnovské nemocnice

mířily transporty raněných vojáků denně. Jen 10. září to bylo 344 raněných vojáků. Kapacita turnovské záložní nemocnice činila v počátcích války zhruba čtyři sta lůžek. Počet raněných ve městě už v září přesahoval pět set. * 8. a 13. září se místní občané pobavili na tradiční pouti a posvícení. * V polovině září se v místním periodiku spekulovalo o době trvání války. Autor zde vypočítává obrovské náklady na vojsko, které se stanou, dle jeho názoru, jedním z hlavních důvodů, proč válka nepotrvá ani měsíce, natožpak roky. Autor počítal s tím, že válka s Francií bude ukončena do čtrnácti dnů a veškeré boje budou ukončeny do konce října. * Na jižním bojišti padl zdejší rodák MUC. Jan Verich, student medicíny. Jednoroční dobrovolník byl synem pana Antonína Vericha, pokladníka městské spořitelny. Zprávy tohoto charakteru se v místních novinách začaly objevovat stále častěji. * Vyučování na c. k. odborné škole zlatnické v Turnově nebylo toho roku zahájeno včas, a to z důvodu poskytnutí budovy k ubytování vojska. Následkem toho se mohli do všech tří oborů hlásit zájemci i v říjnu.

David Marek

VÝSTAVY A AKCE V ČERVENCI, SRPNU A ZÁŘÍ

GALERIE

12. 6. – 18. 1. *Hedvábná stezka*

VÝSTAVNÍ SÁL

19. 6. – 27. 7. *30 let šperkařských symposií v Turnově*2. 10. – 19. 11. *Karel Vik a Turnovské dílo*

KAMENÁŘSKÝ DŮM

Prázdniny *Řemeslnické soboty* – šperkařské dílny pro veřejnostDo 15. 8. *Kamenářství a sklářství v díle Scheybalových*23. 8. – 26. 10. *Inventura Pavla Charouska* – fotovýstava

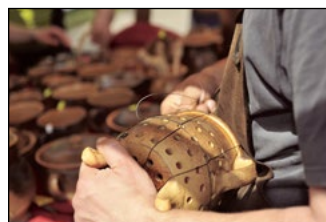
AKCE

14. – 20. 7. *Dny lidové architektury*Od září *Chuš chuš!* – animace k výstavě *V srdci Hedvábné stezky* (viz webové stránky muzea)18. 9. *Setkání s P. Charouskem*

DLASKŮV STATEK

Prázdniny *Loutkáři dětem* – každou neděli loutkové divadlo20. 7. *Program ke Dnům lidové architektury*Stálá výstava *Z jednoho kmene*
27. 9. *Svatováclavské posvícení*

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM

Minulé čtvrtletí bylo nabito akcemi, z nichž snad všechny přitáhly rekordní množství návštěvníků a my všem za jejich zájem děkujeme. Na fotografiích připomínáme úžasné Velikonoce na Dlaskově statku s vynášením Morany a návštěvou Václava Žmolíka, který odtud živě vysílal do Českého rozhlasu. Následoval křest horolezecké knihy Lucie Novákové, při němž galerie téměř praskla ve švech, a s horolezectvím souvisela i výstava úchvatných fotografií Josefa Rakoncaje. Poslední tři fotografie připomínají Staročeské řemeslnické trhy, které své 20. výročí oslavily jaksepatří.

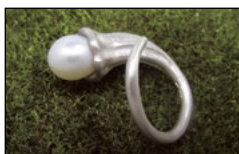
NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

MUZEJNÍ PRODEJNA

šperky,
drahé kameny, sklo,
bižuterie, regionální
speciality, sladkosti,
knihy, mapy

ZLATNÍCI V KAMENÁŘI

autorské šperky,
zakázková výroba,
snubní prsteny,
drahokamy,
ukázky řemesla

KAVÁRNA MUZEUM

příjemné posezení,
výborná káva
doubleshot, denně
čerstvé polévky,
domácí dezerty

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Mgr. Alžběta Kulišková. Grafická úprava: pch, sazba: AK. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. června 2014.

Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova.

OTEVÍRACÍ DOBA: MUZEUM a KAMENÁŘSKÝ DŮM: Úterý až neděle: 9.00–17.00 (o víkendů polední pauza 12.00–13.00). **DLASKŮV STATEK:** Úterý až pátek: 9.00–17.00 (v červenci a srpnu), 9.00–16.00 (v září).

Pro aktuální informace sledujte webové stránky muzea!

